

Sebastian Biały

Uniwersytet Wrocławski

ORCID: 0000-0001-7911-0365

302209@uwr.edu.pl

Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania sporów z perspektywy Grecji

*Mediation as an Alternative form of Dispute Resolution
from a Greek Perspective*

STRESZCZENIE

Celem niniejszego opracowania naukowo-badawczego jest omówienie instytucji mediacji w prawie greckim. Dokonano analizy historyczno-prawnej, dogmatycznoprawnej oraz prawnoporównawczej odnośnie do instytucji mediacji. Zostały przeanalizowane akty prawa międzynarodowego, unijnego oraz greckiego, które w swoich zapisach regulują postępowanie mediacyjne. W następnej części artykułu opisano podstawowe zasady, które warunkują przebieg mediacji. A są nimi dobrowolność, poufność, bezstronność i neutralność mediatora. Następnie został omówiony Centralny Rejestr Mediatorów, a także sposoby wyboru mediatora do danego sporu. Zanalizowano przebieg fakultatywnego i obligatoryjnego postępowania mediacyjnego. Na koniec przedstawiono wybrane obszary stosowania mediacji w prawie greckim. Skupiono się przede wszystkim na prawie rodzinnym, a także prawie restrukturyzacyjnym i upadłościowym.

Słowa kluczowe: mediacja; Grecka Republika; mediacje rodzinne; mediacje w sprawach cywilnych; mediator; postępowanie sądowe; prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe

WPROWADZENIE

Mediacja niejednokrotnie była uważana za jedną z najnowocześniejszych metod rozwiązywania sporów. Jednakże formy mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanego wykorzystania pomocy osoby trzeciej można spotkać na wszystkich kontynentach, w kulturze chrześcijańskiej, judaizmu, buddyzmu, islamu czy też hinduizmu, a także

w społecznościach o różnym stopniu zaawansowania cywilizacyjnego¹. We wszystkich tych obszarach kulturowych zastosowanie znajduje charakterystyczny dla mediacji mechanizm. Mowa tu o mechanizmie wspierania strony w pokojowym poszukiwaniu możliwych rozwiązań, a następnie wybór najlepszych z nich.

Mediacje są jedną z alternatywnych wobec postępowania sądowego form rozwiązywania konfliktów społecznych. Należy mieć na uwadze, że powszechną i podstawową potrzebą w ramach systemu prawa i wymiaru sprawiedliwości jest potrzeba godzenia². Istotą mediacji jest rozwiązanie sporów i konfliktów powstałych pomiędzy stronami w sposób ugodowy z udziałem profesjonalnego, bezstronnego oraz neutralnego pośrednika, jakim jest mediator.

Wyróżnia się wiele rodzajów i technik mediacji oraz oczekiwań co do celu i funkcji tejże instytucji³. W polskiej literaturze sformułowano wiele definicji mediacji. Na przykład mediacja według E. Bieńkowskiej to „dobrowolne negocjacje między jednostkami lub grupami pozostającymi w konflikcie z udziałem mediatora”, których zadaniem jest podtrzymywanie i ułatwianie przebiegu mediacji, bez narzucania stronom rozstrzygnięcia⁴. Mediacje można również definiować jako działalność podmiotu niebędącego stroną konfliktu, która polega na tworzeniu warunków do bezpośrednich rozmów między stronami konfliktu oraz na odpowiednim wpływaniu na te podmioty celem doprowadzenia do ugodowego załatwienia sporu⁵.

Pojęcie alternatywnych form rozwiązywania sporów w doktrynie zostało ujęte w różny sposób⁶. Mówiąc o alternatywnych formach rozwiązywania sporów, nie można pojmować ich w jeden sposób. Wyrażenie to *prima facie* może wskazywać tylko na te formy, które są alternatywne w stosunku do postępowania sądowego, a więc formy zaliczone do tzw. ADR (*alternative dispute resolution*). W doktrynie jednak pojęcie alternatywnych form rozwiązywania sporów ujmowane jest o wiele szerzej. Tego rodzaju stanowisko jest prezentowane wśród teoretyków prawa wskazujących, że alternatywą w stosunku do podstawowego postępowania, jakim jest proces, może być także każde inne postępowanie, np. nieprocesowe. W literaturze na wieloznaczność terminu alternatywnych form rozwiązywania sporów zwrócił

¹ A. Gójska (red.), *Mediacje rodzinne*, Warszawa 2014, s. 26.

² R. Morek, *Wprowadzenie*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009, s. 15.

³ *Ibidem*, s. 15.

⁴ E. Bieńkowska, *Mediacja w polskim prawie karnym*, „Przegląd Prawa Karnego” 1998, nr 18, s. 21.

⁵ S. Włodyka, *Ustrój organów ochrony prawnej*, Warszawa 1975, s. 17.

⁶ Zob. Ł. Błaszczak, *Mediacja a inne alternatywne formy rozwiązywania sporów (wybrane zagadnienia)*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2012, nr 2, s. 13–14.

uwagę m.in. L. Morawski. Zdaniem tego autora termin „alternatywne formy rozwiązywania sporów” można rozumieć trojako⁷:

- 1) jako formy postępowania sądowego, które są alternatywne w stosunku do tradycyjnego postępowania sądowego;
- 2) jako formy sądowego postępowania, które nie mają charakteru adjudykacyjnego;
- 3) jako wszelkie formy pozasądowe.

HISTORYCZNE KORZENIE ALTERNATYWNYCH METOD ROZWIĄZYWANIA SPORÓW

Historia alternatywnych sposobów rozwiązywania sporów jest dosyć długa. Mimo że jest ona kojarzona z amerykańskim *common law*⁸, znajdują one swoje korzenie, tak jak z resztą cała europejska kultura prawna, w tradycji greckiej i w prawie rzymskim⁹.

W starożytnej Grecji koncepcja mediacji została początkowo zaproponowana m.in. przez Arystotelesa i Platona. W tamtejszej praktyce prawnej funkcjonowała instytucja sędziego rozjemcy, który doprowadzał do zawarcia ugody przez strony sporu. Takim sędzią mógł zostać każdy Grek, który ukończył 60. rok życia, a był wybierany przez strony sporu. Warto jednak podkreślić, że w przypadku kiedy nie udało się sędziemu rozjemcy doprowadzić do zawarcia ugody, wówczas spór był kierowany do sądów przysięgłych¹⁰.

Natomiast w systemie prawnym starożytnego Rzymu instytucja polubownego rozwiązywania sporów była rozpowszechniona wśród społeczeństwa. Warto podkreślić, że nazwy współczesnych form rozwiązywania sporów wywodzą się od ich nazw łacińskich. W starożytnym Rzymie najbardziej rozpowszechnioną metodą rozwiązywania sporów był arbitraż. Rozstrzygnięcie arbitrażu (*receptum arbitra, compromissum*) podlegało egzekucji, która była dokonywana przez pretora¹¹. Sięgając do Digestii Justyniana, można odnaleźć przepisy regulujące instytucję

⁷ L. Morawski, *Proces sądowy a instytucje alternatywne (na przykładzie sporów cywilnych)*, „Państwo i Prawo” 1993, z. 1, s. 21; L. Morawski, *Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian*, Warszawa 2003, s. 228.

⁸ A. Gójska, *op. cit.*, Warszawa 2014, s. 27; Zob. też E. Gmurzyńska, R. Morek, *op. cit.*, s. 46; M. Białecki, *Mediacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012, s. 21.

⁹ A. Kalisz, E. Prokop-Perzyńska, *Mediacja w sprawach cywilnych w prawie polskim i europejskim*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010, nr 11.

¹⁰ T. Maciejewski, *Historia powszechna ustroju i prawa*, Warszawa 2007, s. 27.

¹¹ P. Świącicka-Wystrychowska (red.), *Prawo rzymskie. Repetytorium*, Kraków 2004, s. 237–238.

mediacji. Znana była także instytucja ugody (*transacto*), którą uważano za sposób likwidacji procesów w zarodku¹².

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że instytucja mediacji była także znana innym starożytnym cywilizacjom. Były one stosowane na Dalekim Wschodzie w kulturze islamskiej, konfucjańskiej czy żydowskiej. *In exemplum* w starożytnych Chinach mediacje były stosowane na podstawie konfucjańskich założeń, które wskazywały na wyższość moralnej perswazji, porozumienia oraz dążenia do społecznej harmonii¹³.

Polubowne rozwiązywanie sporu, jak wskazuje M. Rol, było wykorzystywane w społeczności żydowskiej w okresie biblijnym. Następnie zwyczaj ten został przejęty przez chrześcijańskie gminy. W islamskiej kulturze spory były rozstrzygane przez tzw. rozjemców (*quadi*), którzy też przeprowadzali mediacje. W perskiej społeczności rolę mediatora pełniła starszyzna. W późniejszym okresie rolę mediatorów w sporach gospodarczych, społecznych czy sąsiedzkich przejęli zarządcy miejscy, dyplomacji i duchowni¹⁴.

Początki współczesnych procedur mediacyjnych upatruje się w metodach rozwiązywania sporów na tle pracowniczym, które dosyć często były stosowane w Stanach Zjednoczonych w połowie XX wieku, a także dzięki którym zawarto porozumienia i ograniczono szkodliwe skutki strajków¹⁵. Już w latach 70. XX wieku w amerykańskim sądownictwie zauważono, jak bardzo kosztowne było utrzymanie całej struktury sądownictwa. Głównym zadaniem zatem było ograniczenie kosztów. Wprowadzono więc tzw. *alternative dispute resolution*, która opierała się na mediacji. Kiedy pod koniec lat 70. zauważono efekty, jakie przynosiły mediacje, zostały one najpierw wprowadzone do państw anglosaskich, a następnie do pozostałych państw Europy Zachodniej. Każde z tych państw w wybranych przez siebie obszarach zaczęło wprowadzać regulacje prawne, które przybliżyły stronom skorzystanie z instytucji mediacji.

ROZWÓJ MEDIACJI W EUROPIE NA KANWIE REGULACJI MIĘDZYNARODOWYCH, EUROPEJSKICH I GRECKICH

Mówiąc o mediacji, mamy na uwadze zarówno jej prawny, jak i interdyscyplinarny charakter. Warto więc przybliżyć regulacje prawne, które wyznaczają zakres zastosowania, przebieg, a także skutki prawne mediacji. Samo wystąpienie sporu

¹² K. Kolańczyk, *Prawo rzymskie*, Warszawa 1999, s. 410.

¹³ H. Gójska, V. Huryn, *Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów*, Warszawa 2007, s. 17–18.

¹⁴ *Ibidem*, s. 17.

¹⁵ Ch.W., Moore, *Mediacje, praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Warszawa 2009, s. 31–35.

co do zasady wiąże się z koniecznością interwencji zewnętrznej – trzeciej – strony, która wskaże możliwe rozstrzygnięcie problematycznej sytuacji. Mediacja jest jedną z metod, które mogą doprowadzić do rozwiązania sporu i zawarcia ugody między stronami. Należy jednak mieć na uwadze, że mediacja nie jest instytucją stworzoną przez regulacje lub orzecznictwo¹⁶. Mimo to mediacja stanowi – jako pozaprawny fenomen – samowystarczalny i całościowy sposób rozwiązywania sporu¹⁷, który zrodził się poza normami prawnymi.

Mediacja znajduje zastosowanie w wielu dziedzinach, zarówno prawnych, jak i pozaprawnych. Ponadto posiada ona zespół zasad, które dopasowują się do każdej konkretnej sytuacji.

Spoglądając na międzynarodowe, europejskie, a także krajowe regulacje, można stwierdzić, że proces nadania jej charakteru prawnego został zakończony¹⁸. Dowodem na to jest chociażby liczna liczba aktów prawnych regulujących mediację. W doktrynie jednak teza ta jest dyskusyjna, bowiem stosując mediację, częstokroć może nastąpić potrzeba sięgnięcia do norm prawnych i poruszanie się w ich obrębie. Ponadto mnogość norm prawnych może doprowadzić do chaosu legislacyjnego¹⁹. Dlatego też poddano analizie wybrane regulacje prawa międzynarodowego, a także prawa Unii Europejskiej.

Regulacje prawa międzynarodowego

W obszarze regulacji międzynarodowych ukształtowały się standardy mediacji. Warto w tym miejscu wskazać, że pod pojęciem standardów należy rozumieć przeciętny wzorzec lub model²⁰. Instytucją mediacji w szczególności jest zainteresowana Organizacja Narodów Zjednoczonych, która jest zaangażowana w wykorzystywanie mediacji jako alternatywnej metody rozwiązywania sporów w takich dziedzinach jak spory międzynarodowe, polityczne czy też krajowe.

W obszarze prawa międzynarodowego należy zwrócić uwagę na dwa dokumenty, które wpłynęły w dużym stopniu na praktykę stosowania mediacji. Pierwszym z nich jest tzw. ustawa modelowa o międzynarodowej mediacji gospodarczej i międzynarodowych ugodach zawartych w wyniku mediacji (*UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements*

¹⁶ Zob. J.W. Stempel, *The Inevitability of the Eclectic: Liberating ADR from Ideology*, „Journal of Dispute Resolution” 2000, no. 247, s. 274.

¹⁷ Zob. H.I. Abramson, *Mediation Representation: Advocating in a Problem-Solving Process*, NITA 2004, s. 68.

¹⁸ Zob. E. Gmurzyńska, R. Morek, *op. cit.*, s. 179.

¹⁹ C. Rogula, *Mediacja w prawie międzynarodowym i Unii Europejskiej*, [w:] *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021, Lex/el.

²⁰ S. Dubisz, *Uniwersalny słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2008, s. 1373.

Resulting from Mediation)²¹, która pierwotnie została przyjęta w 2002 roku, a następnie została poddana nowelizacji w 2018 roku.

Ustawa modelowa jako *soft law* może stanowić wzorzec dla ustawodawców w zakresie regulacji mediacji w sprawach gospodarczych, co mogłoby również stanowić preludeum unifikacji ustawodawstw różnych państw²². Została w niej zawarta definicja mediacji jako udzielenie wsparcia przez mediatora w osiągnięciu polubownego porozumienia między stronami bez prawa narzucania im rozwiązania²³. Warto podkreślić, że w powyższej definicji nie została zawarta żadna z podstawowych zasad mediacji. Następnie została przedstawiona procedura stosowania mediacji poczynając od sposobu jej rozpoczęcia, wskazując na termin 30 dni na odpowiedź na zaproszenie do mediacji²⁴, sposobu wyboru mediatora, aż po jej zakończenie.

W ustawie modelowej zawarto również regulacje dotyczące sposobu komunikacji i zachowania poufności mediacji, co w świetle doktryny stanowi unikatowe rozwiązanie²⁵. Szczególnie ustawa ta w treści art. 8 wskazuje, że mediator może odbywać osobne spotkania z każdą ze stron. Wprowadza także odwrotną zasadę do tej stosowanej w praktyce mediacyjnej, albowiem nakazuje stronom, aby wyraźnie zaznaczyły, że przekazywana informacja jest poufna. W przeciwnym przypadku informacja ta może zostać przekazana przez mediatora bez dalszych ograniczeń²⁶.

Zawarto również, w treści ustawy modelowej, sekcję dotyczącą samych ugod. Jest ona podobna do tej zawartej w konwencji singapurskiej²⁷, która stanowi drugi – szczególnej wagi – dokument w dziedzinie mediacji gospodarczych. Warto wskazać, że konwencja singapurska stanowi uzupełnienie systemu uznawalności rozstrzygnięć dotyczących międzynarodowych sporów poprzez wypełnienie luki pomiędzy konwencją nowojorską²⁸ a orzeczeniami sądów powszechnych, które dotyczą sądów arbitrażowych.

²¹ Ustawa modelowa UNCITRAL o międzynarodowym arbitrażu handlowym. Komisja ONZ ds. prawa handlu międzynarodowego. Dwudziesta pierwsza sesja, Nowy Jork, 11–12.04.1988 r. (<http://www.uncitral.org>), dalej jako ustawa modelowa.

²² Zob. A. Olaś, *Istota mediacji i umowy o mediację w polskim prawie procesowym cywilnym na tle prawa europejskiego i międzynarodowego*, [w:] *Honeste procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu*, red. A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński, LEX/el. 2018.

²³ Zob. art. 1 ust. 2 ustawy modelowej.

²⁴ Zob. art. 5 ust. 2 ustawy modelowej.

²⁵ C. Rogula, *op. cit.*, Lex/el.

²⁶ Zob. art. 9 ustawy modelowej.

²⁷ Konwencja ONZ o międzynarodowych ugodach zawartych w mediacji (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation), przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne 20.12.2018 r. Należy podkreślić, że Unia Europejska nie ratyfikowała jeszcze tej konwencji, to weszła ona w życie z dniem 12 września 2020 roku.

²⁸ Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych sporządzona w Nowym Jorku dnia 10 czerwca 1958 r. (Dz.U. z 1962 r. Nr 9, poz. 41).

Omawiając konwencję singapurską, należy zwrócić szczególną uwagę na art. 5, który budzi największe kontrowersje. Zakres zastosowania powyższej konwencji jest bardzo szeroki. Poza przedmiotowymi granicami, o których mowa w art. 1 ust. 2 konwencji, na szczególną uwagę z wyłączeń stosowania konwencji zasługuje fakt, że nie znajduje ona zastosowania w odniesieniu do ugód zatwierdzonych przez sąd lub zawartych w trakcie postępowania przed sądem. Ponadto konwencja singapurska znajduje zastosowanie do ugód zawartych na piśmie²⁹.

W treści art. 5 konwencji singapurskiej wskazano wprost sytuacje, w których odmawia się przyznania wykonalności ugody. Część z nich pochodzi z konwencji nowojorskiej³⁰. W świetle przywołanego przepisu można odmówić wykonalności ugody, jeżeli: jest nieważna lub niezdolna do bycia wykonaną zgodnie z właściwym prawem; jest niewiążąca lub nie jest ostateczna zgodnie z postanowieniami ugody; została zmodyfikowana; została wykonana; zobowiązania w ugodzie są sformułowane w sposób niezrozumiały³¹.

Prawo Unii Europejskiej wobec mediacji

Poddając analizie prawo Unii Europejskiej, można znaleźć wiele aktów prawnych odnoszących się do instytucji pozasądowego rozwiązywania sporów. Warto jednak zaznaczyć, że w większości z nich zawarto jedynie deklaracje dające preferencje temu postępowaniu³². Nie sposób w niniejszym opracowaniu wymienić wszystkie akty prawne, dlatego też skupiono się wyłącznie na tych, które zostały transportowane do państw członkowskich Unii Europejskiej.

Pierwszym z nich jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z 21.05.2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych³³, która została niejednokrotnie opisana ani w literaturze zagranicznej, ani polskiej. Mimo faktu, że dyrektywa ta znajduje zastosowanie do sporów transgranicznych³⁴, brakuje przeszkód do jej stosowania przez państwa członkowskie w postępowaniach mediacyjnych w sprawach krajowych³⁵.

²⁹ W rozumieniu konwencji oznacza to utrwalenie treści ugody w jakiegokolwiek formie, obejmującej także elektroniczne sposoby komunikacji pozwalające na dostęp do jej treści.

³⁰ Zob. art. 5 konwencji nowojorskiej.

³¹ Zob. art. 5 ust. 1 lit. b) i c) konwencji singapurskiej.

³² C. Rogula, *Przegląd prawa Unii Europejskiej pod kątem mediacji*, [w:] *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021, LEX/el.

³³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. UE. L. z 2008 r. Nr 136, str. 3 ze zm.), dalej jako dyrektywa mediacyjna.

³⁴ Zob. art. 1 ust. 2 dyrektywy mediacyjnej.

³⁵ Zob. K. Gajda-Roszczyńska, *Pojęcie mediacji. Mediacja w sprawach o ochronę indywidualnych interesów konsumentów*, [w:] K. Gajda-Roszczyńska, *Sprawy o ochronę indywidualnych interesów konsumentów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012, przypis 1200.

Dokonując analizy dyrektywy mediacyjnej, należy zwrócić uwagę chociażby na art. 3, w którym zawarto zarówno definicję mediacji, jak i mediatora. Ponadto podano także definicję zasady dobrowolności mediacji. Natomiast w art. 7 dyrektywy mediacyjnej w szczegółowy sposób opisano zasadę poufności mediacji i sposób jej zastosowania.

Jako następne akty unijnych regulacji sektorowych dotyczących mediacji można wskazać chociażby:

- 1) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z 21.05.2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE³⁶,
- 2) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 524/2013 z 21.05.2013 r. w sprawie internetowego systemu rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE³⁷,
- 3) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1150 z 20.06.2019 r. w sprawie propagowania sprawiedliwości i przejrzystości dla użytkowników biznesowych korzystających z usług pośrednictwa internetowego³⁸.

Prawo greckie a mediacje

System sądowiczy Grecji charakteryzuje się już od dłuższego czasu przewlekłością oraz przeciążeniem nadmierną liczbą pozwów, na których rozstrzygnięcie można oczekiwać latami. Poprawa jakości funkcjonowania greckiego systemu prawnego miała w związku z tym priorytetowe znaczenie, a rozwiązań w postaci przyspieszenia działania wymiaru sprawiedliwości poszukiwano poprzez ułatwienia stosowania mechanizmów pozasądowego rozstrzygania sporów³⁹.

³⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (dyrektywa w sprawie ADR w sporach konsumenckich) (Dz. U. UE. L. z 2013 r. Nr 165, s. 63).

³⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 524/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie internetowego systemu rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (rozporządzenie w sprawie ODR w sporach konsumenckich) (Dz.U. UE. L. z 2013 r. Nr 165, s. 1).

³⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1150 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie propagowania sprawiedliwości i przejrzystości dla użytkowników biznesowych korzystających z usług pośrednictwa internetowego (Dz.U. UE. L. z 2019 r. Nr 186, s. 57).

³⁹ C. Delouka-Inglessi, *Mediation in Greece. A New Approach in the Delivery of Civil Justice*, [w:] *Mediation in Europe at the Cross-Road of Different Legal Cultures*, Ed. A. Miranda, Rzym 2014, s. 54.

Mimo dyspersji niektórych z alternatywnych metod rozwiązywania sporów w greckim ustawodawstwie wskazuje się, że instytucja mediacji była już znana i stosowana w niektórych gałęziach prawa jeszcze przed transpozycją dyrektywy mediacyjnej. W praktyce okazało się jednak, że mediacje były stosowane opornie. Pierwotnie mediacje zostały wprowadzone do greckiego systemu prawnego tuż po transpozycji dyrektywy mediacyjnej w grudniu 2008 roku⁴⁰. W literaturze wskazywano, że wprowadzenie tak znaczącej reformy do systemu greckiego sądownictwa było nieprzemyślane, gdyż sądy cywilne wtedy były pod presją ciągle rosnącej liczby spraw będących w toku⁴¹.

Pierwszą ustawą w greckim systemie prawnym, która w swej treści regulowała procedurę mediacji, była ustawa Nr 3898/2010⁴². Ustawodawca już w art. 3 wspomnianej ustawy wymienił przypadki, w których istnieje możliwość przeprowadzenia mediacji. Są to sytuacje, kiedy:

- 1) strony zgadzają się na przeprowadzenie mediacji przed lub w trakcie toczącego się postępowania sądowego,
- 2) strony zostaną zaproszone do skorzystania z mediacji na podstawie odrębnej procedury wskazanej w art. 2 ustawy 3898/2010,
- 3) sąd innego państwa członkowskiego UE skierował sprawę do mediacji oraz kiedy postępowanie mediacyjne przewidziane jest obowiązkowo z mocy prawa.

Warto w tym miejscu podkreślić, że jeżeli strony zdecydowały się przenieść sprawę do mediacji, to postępowanie przed sądem zostawało tymczasowo zawieszane do momentu rozstrzygnięcia mediacji.

Po prawie dekadzie obowiązywania ustawy Nr 3898/2010 okazało się, że nie została ona przyjęta pozytywnie przez społeczeństwo, gdyż sama niechęć greckiego ustawodawcy do powiązania tej instytucji z jakimkolwiek obowiązkiem prawnym sprawiła, że mediacje traktowano jedynie jako ogólne deklaracje możliwości alternatywnego rozwiązywania sporów⁴³. Sporne strony niechętnie korzystały z instytucji mediacji. Preferowały one rozwiązanie sporu przed sądem powszechnym, nawet jeśli oznaczało to odległy termin rozprawy.

Zarówno niska liczba sporów, które były dobrowolnie poddawane mediacji, jak i ciągle rosnąca liczba spraw toczących się przed sądami były podłożem do wprowadzenia przez władze państwa nowej inicjatywy o całkowitej zmianie syste-

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ A.Ch. Kalantzi, *The New Greek Mediation Law No 4640/2019: an Overview of the New Provisions and a Comparison with the Previous Legal Regime in Greece*, Thessaloniki 2020, s. 15.

⁴² Ustawa o mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, Nr 3898/2010 (FEK A'211/16.12.120). Warto w tym miejscu wskazać czytelnikowi, że numeracja ustaw odnosi się do ich pozycji w greckim Dzienniku Ustaw (FEK), który posiada swoją serię i numer.

⁴³ S. Biały, *Obligatoryjny charakter mediacji z perspektywy greckiej ustawodawstwa*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2022, nr 1, s. 7.

mu mediacji w Grecji – ustawą Nr 4518/2018⁴⁴ wprowadzono instytucję mediacji obligatoryjnych⁴⁵.

Nowe przepisy wskazywały, że powód był zobowiązany podjąć się próby rozwiązania sporu poprzez mediację jeszcze przed wystąpieniem do sądu z pozwem. Etap ten był istotny, bowiem niedopełnienie tego obowiązku powodowało niedopuszczalność rozprawy.

Wprowadzenie obowiązkowego systemu mediacji wzbudziło w społeczeństwie wiele kontrowersji. Były one powiązane przede wszystkim z dużymi kosztami postępowania mediacyjnego oraz utrudnieniami, które powstały z ograniczeniem konstytucyjnego prawa do sądu, wyrażonego w art. 20 Konstytucji Republiki Grecji⁴⁶. Grecki Sąd Najwyższy (*Areios Pagos*) w swej opinii wskazał, że ustawa Nr 4512/2018 narusza prawo do sądu ze względu na zwiększone koszty postępowania mediacyjnego, które były nałożone ustawowo na strony. Mimo stwierdzenia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej naruszenia prawa do sądu grecki ustawodawca wprowadził kolejną nowelizację w sprawie instytucji mediacji, jednakże obligatoryjnego charakteru pierwszego spotkania mediacyjnego nie zniesiono. Skupiono się jednak na rozszerzeniu zakresu przedmiotowego postępowania mediacyjnego na niemal wszystkie sprawy z zakresu prawa cywilnego i gospodarczego, których wartość przedmiotu sporu nie przewyższała kwoty 30 000 euro.

ZASADY MEDIACJI

Proces mediacji jest warunkowany specyficznymi dla tej procedury zasadami. Niezależnie od właściwości konfliktu, liczby uczestników, a także strategii postępowania mediatora oraz czasu trwania mediacji zasady, które definiują mediację pozostają niezienne. Oznacza to, że podczas każdego prawidłowo prowadzonego postępowania mediacyjnego kluczowe zasady muszą być przestrzegane. Należy podkreślić, że część z nich została ujęta w normach prawa międzynarodowego, unijnego czy też krajowego, natomiast część zawarta w zbiorach norm społeczno-kulturowych. Ponadto zasady te obowiązują w tym samym stopniu niezależnie, czy mediacja jest prowadzona w wyniku skierowania przez sąd, czy na podstawie umowy.

⁴⁴ Ustawa z dnia 13 lutego 2018 r. o ratyfikacji umowy handlowej między Unią Europejską a jej państwami członkowskimi, Kolumbii i Peru wraz z załącznikami Nr 4518/2018 (FEK A' 23/13.02.2018).

⁴⁵ Uzasadnienie do projektu ustawy Mediacja w sprawach cywilnych i handlowych – dalsza harmonizacja ustawodawstwa greckiego z przepisami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z 21.05.2008 r., s. 2, <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/d-diamesolavisi-eis.pdf> [dostęp: 30.12.2021].

⁴⁶ Konstytucja Grecji z 9.06.1975 r., http://biblioteka.sejm.gov.pl/wpcontent/uploads/2015/10/-Grecja_pol_010711.pdf [dostęp: 5.06.2024].

Do głównych zasad postępowania mediacyjnego zalicza się dobrowolność, poufność, bezstronność oraz neutralność. Pierwsze dwie zasady dotyczą wszystkich uczestników biorących udział w mediacji. Natomiast dwie kolejne zasady dotyczą mediatora. Powyższe zasady są uznawane powszechnie za podstawy procesu mediacyjnego⁴⁷.

Zasada dobrowolności

Zasada dobrowolności oznacza zgodę stron na przystąpienie do mediacji, która jest wynikiem świadomej i niezależnie podjętej przez uczestników postępowania decyzji. Warto podkreślić, że decyzja ta nie może być wynikiem wywieranej presji na uczestników postępowania mediacyjnego przez osoby trzecie. Ponadto zasada dobrowolności mediacji oznacza również, że wyrażoną zgodę na mediację strony mogą w każdym etapie mediacji wycofać. Omawiana zasada w odniesieniu do toczących się postępowań mediacyjnych przed państwowymi organami została zagwarantowana w odpowiednich przepisach. Jako przykład można przytoczyć treść art. 183¹ § 1 k.p.c., w którym wskazano wprost, że mediacja jest dobrowolna.

Dobrowolne przystąpienie do mediacji nie ogranicza konstytucyjnego prawa do sądu. W literaturze podkreśla się, że także w przypadku skierowania przez sąd sprawy do mediacji bez zgody stron nie traci ona swej dobrowolności, gdyż strony nie mają obowiązku w żadnym wypadku zawrzeć ugody przed mediatorem⁴⁸.

Dobrowolność mediacji częstokroć jest łączona z zasadą autonomii stron oraz ich świadomego udziału w mediacji. Każda ze stron postępowania mediacyjnego powinna mieć świadomość okoliczności faktycznych sporu, a także możliwych skutków, jakie mogą wyniknąć z ewentualnie zawartej ugody⁴⁹. Decyzje, które zostaną podjęte przez strony, mogą być dla nich wiążące dopiero, kiedy zostaną poinformowane o ich wiążącym charakterze i je zaakceptują. Zatem emanacją zasady dobrowolności mediacji jest zawsze zgoda stron sporu⁵⁰.

Należy również podkreślić, że omawiana zasada ma charakter bezwzględnej wymagalności w zakresie trwałego i akceptowalnego przez strony rozwiązania, do którego doszły wspólnie w obecności mediatora⁵¹. W ramach zasady dobrowolności

⁴⁷ W celu przedstawienia czytelnikowi specyfiki zasad postępowania mediacyjnego autor pośiłkuje się regulacjami zawartymi w polskim Kodeksie postępowania cywilnego.

⁴⁸ Zob. A. Bieleński, *Prawo do sądu a alternatywne metody rozwiązywania sporów ze szczególnym uwzględnieniem mediacji*, [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015, s. 395 i n.

⁴⁹ T. Ereciński, *art. 183(1)*, [w:] P. Grzegorzczak, J. Gudowski, K. Markiewicz, M. Walasik, K. Weitz, T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, LEX/el. 2022.

⁵⁰ J. Jaroszkiewicz, *op. cit.*, s. 24.

⁵¹ M. Tabernacka, *Mediacje i negocjacje w sferze publicznej*, Warszawa 2018, s. 42.

szczególne znaczenie ma również możliwość wyboru przez strony sporu tematów rozmów, kolejności ich omawiania czy też swobody do podejmowania decyzji.

W ustawie ADR zasada dobrowolności spotkała się z krytyką. Wskazano, że nieobjęcie obligatoryjnością udziału przedsiębiorców w postępowaniu oraz niezwiązanie przedsiębiorców wypracowaną ugodą stanowiły główne wady. Warto podkreślić, że obligatoryjny charakter mediacji ma szczególne znaczenie w momencie, kiedy prawo wymaga podjęcia przez strony wcześniejszych bezpośrednich prób kontaktu w celu rozwiązania sporu. Ciężko przyjąć sytuację, w której przedsiębiorca po rozważeniu żądania konsumenta i odmowie jego realizacji zgodzi się uczestniczyć w postępowaniu mediacyjnym⁵². Należy wskazać, że brak wiążącego dla przedsiębiorcy rozstrzygnięcia może spowodować wydłużenie procesu zadośćuczynienia żądanom konsumenta, gdyż po przeprowadzeniu całego postępowania mediacyjnego okaże się, że przedsiębiorca odmawia realizacji wypracowanej ugody⁵³.

Zasada poufności

Zasada poufności dotyczy zarówno mediatora, jak i stron postępowania mediacyjnego. Zasada ta wynika wprost z treści art. 8 konwencji nr 151 MOP; art. 182⁴ k.p.c. oraz pkt (16) i (23), a także art. 7 dyrektywy 2008/52/EC o niektórych aspektach mediacji w sprawach cywilnych i handlowych. Ponadto obowiązek zachowania przez mediatora tajemnicy wynika z ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁵⁴ oraz z ustawy o ochronie informacji niejawnych⁵⁵.

Zgodnie z zasadą poufności przebieg mediacji i kwestie poruszane w ramach niej są objęte tajemnicą i powinny pozostać do wyłącznej wiadomości mediatora i stron. W myśl art. 183⁴ § 3 k.p.c. inne osoby biorące udział w postępowaniu mediacyjnym nie mogą powoływać się na oświadczenia składane w postępowaniu mediacyjnym. Warto podkreślić, że zdarza się, iż obowiązek zachowania tajemnicy przez strony bywa wyrażany *expressis verbis* w umowie mediacyjnej, którą strony zawierają z mediatorem⁵⁶.

Należy wskazać, że komunikacja podczas postępowania mediacyjnego uwzględnia w dosyć dużej mierze emocje, do których uporządkowania niezbędne jest zaufanie stron. Wydaje się, że emocje towarzyszą tylko niektórym postępowa-

⁵² J. Jaroszkiewicz, *op. cit.*, s. 25.

⁵³ J. Mucha, *Alternatywne metody rozwiązywania sporów konsumenckich w prawie unijnym – nowe rozwiązania prawne (dyrektywa 2013/11/UE w sprawie ADR oraz rozporządzenie nr 524/2013 w sprawie ODR)*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2014, nr 4, s. 13.

⁵⁴ Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1233).

⁵⁵ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 632).

⁵⁶ A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *Mediacja w sprawach gospodarczych jako narzędzie wspierające sukces w biznesie*, Warszawa 2020, s. 158.

niom o szczególnym charakterze. Jednakże nawet w sytuacjach, w których pozornie znaczenie mają jedynie pragmatycznie pojmowane interesy strony, też są obecne emocje. To także stanowi powód, do którego co do zasady wyłącza się możliwość udziału w mediacji osób trzecich⁵⁷.

Poufność mediacji jest na tyle istotną zasadą, że została ujęta również w normach etyki mediacji i w standardach prowadzenia tego procesu. W Kodeksie Etycznym Mediatorów Polskich wskazuje się, że mediator powinien zachować poufność postępowania mediacyjnego, zarówno przed jego rozpoczęciem, jak i w trakcie oraz po jego zakończeniu. Standardy prowadzenia mediacji wskazują, że mediator dba o poufność mediacji w zakresie jej przebiegu, wyników oraz właściwego zabezpieczenia dokumentacji mediacyjnej⁵⁸.

Mediator nie może również dzielić się informacjami, które pojawiają się w toku przeprowadzanych mediacji, nawet z organami procesowymi, które skierowały sprawę do mediacji⁵⁹.

Zasada bezstronności i neutralności mediatora

Bezstronność mediatora wraz z neutralnością są jednymi z głównych zasad mediacji. Reguła bezstronności odzwierciedla stosunek mediatora do stron postępowania. Znajduje ona umocowanie formalne w polskim porządku prawnym, m.in. w art. 183¹ k.p.c., w którym to ustawodawca wyraził wprost obowiązek zachowania bezstronności mediatora. Dodatkowo gwarancja bezstronności mediatora wynika z norm prawnych zakazujących udziału mediatora w mediacji, której wynikiem byłby on osobiście zainteresowany lub gdy okoliczności danej sprawy, szczególne więzi organizacyjne czy uwarunkowania instytucjonalnej, byłyby czynnikiem zaburzającym bezstronność.

Zasada bezstronności jest konsekwentnie ujmowana w zbiorach przepisów tzw. prawa miękkiego, które odnoszą się do prowadzenia mediacji, np. kodeksach czy standardach przygotowanych na gruncie ponadnarodowym (*European Code of Conduct for Mediators*), krajowym (*Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora*, Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich) bądź też przez organizacje

⁵⁷ *Ibidem*, s. 159.

⁵⁸ K. Kobielska, *Poufność mediacji*, [w:] *Leksykon mediacji*, red. M. Cetera, M. Tabernacka, Warszawa 2023, s. 328.

⁵⁹ Zgodnie z treścią art. 180 § 1 Kodeksu postępowania karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 37 ze zm.) mediator może odmówić zeznać co do okoliczności, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej, chyba że sąd lub prokurator dla dobra wymiaru sprawiedliwości zwolni go od obowiązku zachowania tajemnicy, jeżeli jednak inne ustawy szczególne nie stanowią inaczej. Istnieją jednak wyjątki od powyższej zasady, a tym samym nakładające na mediatora obowiązek zawiadomienia właściwych organów powołanych do ścigania przestępstw określonych w treści art. 240 § 1 Kodeksu karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 17 ze zm.).

lub ośrodki zrzeszające mediatorów. Zatem można stwierdzić, że bezstronność jest nie tylko wymogiem prawnym, ale także zasadą prowadzenia dobrej mediacji i standardem, który musi być zachowany przez mediatora.

Realizacja zasady bezstronności powinna występować podczas postępowania mediacyjnego, w szczególności poprzez zapewnienie stronom postępowania równego udziału. Oznacza to, że w trakcie wstępnych rozmów oraz ewentualnych indywidualnych spotkań ze stronami mediator powinien zadbać o równe procesowe traktowanie każdej ze stron, czyli np. powinien przeznaczyć taki sam czas dla prezentacji stanowisk stron. Bezstronność mediatora powinna być również wykazywana przez niewyrażanie przez niego swoich opinii na temat przedmiotu sporu⁶⁰. Warto podkreślić, że jeżeli mediator w którymkolwiek etapie mediacji czuje, że nie może być neutralny i bezstronny, powinien odmówić mediowania w sprawie. Należy pamiętać, że mediacja służy rozwiązywaniu sporów przy wykorzystaniu kreatywności stron, a zawarta ugoda ma być dostosowana do ich wymagań i potrzeb. Oznacza to, że mediator nie może narzucać stronom jakichkolwiek rozwiązań, które w jego mniemaniu będą trafne⁶¹.

Przechodząc do zasady neutralności, należy na wstępie podkreślić, że nie została ona ujęta bezpośrednio w aktach prawa powszechnie obowiązującego. Jest ona natomiast uwzględniona w Europejskim Kodeksie Postępowania Mediatorów, w *Standardach prowadzenia mediacji i postępowania mediatora* czy też w Kodeksie Etycznym Mediatorów Polskich. W *Standardach prowadzenia mediacji i postępowania mediatora* wskazuje się, że mediator jest neutralny wobec przedmiotu sporu oraz nie narzuca stronom rozwiązań. Taka postawa oznacza, że podglądy mediatora, a także jego przekonania i uprzedzenia nie wpływają na postrzeganie przedmiotu sporu oraz nie warunkują możliwych rozwiązań⁶².

Zasada neutralności jest związana bezpośrednio z uznaniem przez mediatora najwyższego poziomu podmiotowości pierwotnych właścicieli sporu, która prze-

⁶⁰ Jest to model facylitatywnego modelu mediacji, który polega na wspomaganiu stron mediacji w rozwiązaniu sporu poprzez uruchomienie i wykorzystanie ich własnych potencjałów i kreatywności. Model ten pozwala stronom sporu zachować najwyższy poziom podmiotowości, a mediatorowi stwarza dogodne warunki dla zachowania bezstronności i neutralności. Istnieje również ewaluatywna strategia mediacyjna, która pozwala mediatorowi interweniować w spór poprzez otwarte prezentowanie własnego stanowiska, wydawanie opinii i doradzanie. Jednakże krytycy ewaluatywnej strategii mediacyjnej, w tym też autor niniejszego artykułu, uważają, że może to doprowadzić do marginalizacji stron mediacji, a co za tym idzie do pozbawienia stron ich podmiotowości, przez co ewentualne zawarte porozumienie będzie mniej trwałe.

⁶¹ T. Ereciński, [w:] P. Grzegorzczak, J. Gudowski, K. Markiewicz, M. Walasik, K. Weitz, T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, LEX/el. 2022, art. 183(3).

⁶² P. Waszkiewicz, *Zasady mediacji*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2018, s. 161–176.

jawia się poprzez samodzielne dochodzenia do rozwiązania zaistniałego sporu. Zasada ta wprost koresponduje z facylitatywną strategią postępowania mediatora.

Należy w tym miejscu wskazać na pewnego rodzaju opozycję pojmowania neutralności, którą reguluje art. 183^{3a} k.p.c., stanowiący, że mediator prowadzi mediację, wykorzystując różne metody zmierzające do polubownego rozwiązania sporu, w tym poprzez wspieranie stron w formułowaniu przez nie propozycji ugodowych, lub na zgodny wniosek stron, wskazanie sposobów rozwiązania sporu, które nie są dla stron wiążące. Przepis ten przejawia formę ewaluatywnej strategii postępowania mediatora, która nie jest do końca spójna z zasadą neutralności. Jak wskazuje M. Myślińska, proponowanie przez mediatora rozwiązań stronom bądź wyrażanie przez niego swojej subiektywnej opinii co do propozycji stron zalicza się do działań obarczonych ryzykiem, że wyrażony przez mediatora pogląd będzie bliższy oczekiwaniom jednej ze stron. Skutkiem tego będzie pojawienie się oporu u strony, której pomysł nie został poparty przez mediatora, a ostatecznie sprawienie, że dalsze rokowania staną się bardziej skomplikowane lub też niemożliwe⁶³.

Następnym niepożądanym efektem ewaluatywnej strategii postępowania mediatora jest obniżenie poziomu kreatywności stron, która w procesie mediacji jest bezcenna i pożądana. Istnieje duże ryzyko wystąpienia sytuacji, w której strony zbyt pochopnie uznają przedstawione przez mediatora rozwiązanie za najlepsze, tym samym rezygnując z dalszych poszukiwań najbardziej korzystnego rozwiązania. Proponowanie przez mediatora rozwiązania nie jest korzystne dla stron postępowania, albowiem to one są „dysponentami” najlepszych kompetencji, które są potrzebne do rozwiązania zaistniałego sporu⁶⁴.

Z powyższych twierdzeń można zatem wywnioskować, że dzięki neutralności mediatora w zakresie poszukiwania przez strony wspólnego rozwiązania są one mobilizowane do samodzielności, a także uczą się brać odpowiedzialność za podejmowane decyzje. Warto zaznaczyć, że w sytuacji kiedy skonfliktowane strony otrzymują od osoby trzeciej gotowe rozwiązanie, częstokroć czują się zwolnione z obowiązku dokładnego przeprowadzenia analizy ewentualnych konsekwencji podjętych decyzji lub przerzucają odpowiedzialność na inną osobę – np. mediatora – w przypadku, gdy pojawiają się trudności z realizacją zapisów ugody, które powstały na podstawie tych propozycji⁶⁵.

⁶³ M. Myślińska, *Mediator w polskim porządku prawnym*, Warszawa 2018, s. 206–210.

⁶⁴ K. Kobielska, *Neutralność mediatora*, [w:] *Leksykon mediacji*, red. M. Cetera, M. Tabernacka, Warszawa 2023, s. 272.

⁶⁵ *Ibidem*.

CENTRALNY REJESTR MEDIATORÓW

Szczególną cechą mediacji jest zaangażowanie neutralnej i bezstronnej osoby – mediatora, który podejmie się mediacji pomiędzy stronami sporu. Ustawa Nr 4640/2019 w tzw. słowniczku ustawowym w art. 2 zawiera definicję mediatora. Przez mediatora rozumie się zatem osobę trzecią w stosunku do uczestniczących stron i sporu, która zobowiązuje się przeprowadzić mediację w sposób właściwy, skuteczny, bezstronny i ułatwiający stronom znalezienie obustronnie akceptowalnego rozwiązania ich sporu.

Jak wynika z art. 13 greckiej ustawy mediacyjnej, mediator nie może wyrażać swojej opinii, chyba że obie strony jednogłośnie go o to poproszą. Mediator w postępowaniu pełni rolę katalizatora, który zapewnia stronom przyzwoitą debatę, a także dba o to, aby strony wyzbyły się negatywnego nastawienia. Często jest tak, że mediator poucza strony o tym, iż wysłuchanie drugiej osoby nie oznacza zgody z nią, albowiem przyczynia się to do osiągnięcia wspólnego celu, którym jest rozwiązanie sporu⁶⁶. Mediator ponadto nie może podejmować żadnych decyzji w imieniu stron, tym bardziej nie posiada żadnej władzy nad stronami, bowiem to strony odgrywają dominującą rolę w procesie mediacji, razem dochodzą do konsensusu, który prawdopodobnie będzie bardziej respektowany niż odgórne rozstrzygnięcie⁶⁷. Rola mediatora sprowadza się do wysłuchania stanowisk obu stron, zidentyfikowania wspólnych interesów, skupienia się na punktach zbieżnych obu poglądów oraz udzielenia pomocy w konstruktywnym przemyśleniu perspektyw celem wypracowania wzajemnie akceptowalnego, realnego i trwałego rozwiązania.

Należy w tym miejscu również wskazać, jakie przesłanki muszą zostać spełnione przez osobę – kandydata na mediatora. Zostały one wymienione w treści art. 12 greckiej ustawy mediacyjnej. Mediatorem zatem może zostać osoba, która:

- 1) jest absolwentem studiów wyższych lub posiada równoważny dyplom,
- 2) odbyła szkolenie dla mediatorów prowadzone przez organizatora szkoleń uznanego przez Centralną Radę ds. Mediacji,
- 3) została akredytowana przez Centralną Radę ds. Mediacji i wpisana do rejestrów mediatorów.

W greckim systemie mediacji funkcjonują dwa typy rejestry mediatorów. Pierwszy ogólny rejestr mediatorów zawiera wszystkich akredytowanych mediatorów z całego kraju, natomiast szczegółowe rejestry są tworzone na każdą gałąź prawa, która przewiduje w swoich przepisach postępowanie mediacyjne. Istnieje zatem rejestr mediatorów specjalizujących się w sprawach prawa publicznego, prawa cywilnego i gospodarczego oraz prawa rodzinnego. Najnowszym rejestrem media-

⁶⁶ E. Tsogka, *The Institution of Mediation as a Mean of Resolution of Commercial Disputes*, Ateny 2020, s. 10.

⁶⁷ S. Biały, *op. cit.*, s. 8.

torów, który utworzono w 2023 roku, jest ten dotyczący prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego.

Warto jednak wskazać, że urzędnicy, pracownicy sądów, a także funkcjonariusze wymiaru sprawiedliwości nie mogą wykonywać zawodu mediatora. Jednakże w sprawie urzędników i pracowników podmiotów prawnych ustawodawca umożliwił im pełnić funkcję akredytowanych mediatorów w granicach prawa publicznego i wyłącznie w sprawach dotyczących ich podmiotu, który reprezentują.

Kandydaci na mediatorów przechodzą przez sesje egzaminacyjne przynajmniej dwa razy w roku przed komisją egzaminacyjną powołaną przez Centralną Radę ds. Mediacji. Egzaminy te składają się z testów pisemnych i ustnych, a także z symulacji typu *moot court*, gdzie sprawdzane są ich umiejętności w praktyce. Po egzaminach Centralna Rada ds. Mediacji dokonuje akredytacji mediatorów i wpisuje ich do rejestrów mediatorów⁶⁸.

PRZEBIEG POSTĘPOWANIA MEDIACYJNEGO⁶⁹

Procedura stosowania mediacji w prawie greckim została unormowana w art. 5–9. Należy w tym miejscu wskazać, że grecki ustawodawca wyróżnia dwie procedury mediacji – obligatoryjną i nieobligatoryjną. Ponadto unormowano koszty mediacji, które nie podlegają zmianom.

MEDIACJE FAKULTATYWNE

Jako pierwszą z procedur została opisana mediacja nieobowiązkowa (fakultatywna), której grecki ustawodawca poświęcił art. 5 ustawy Nr 4640/2019. W postępowaniu mediacyjnym strony obowiązkowo występują wraz ze swoim pełnomocnikiem. Jedynym wyjątkiem wskazanym w treści art. 5 ust. 1 ustawy Nr 4640/2019 są spory konsumenckie lub spory o drobne roszczenia. W tych dwóch ostatnich strony mogą samodzielnie występować podczas postępowania. Ustawodawca wskazuje jednak, że do postępowania mediacyjnego może wstąpić również osoba trzecia. Następuje to wyłącznie w przypadkach, w których uznaje się to za konieczne oraz za uprzednią zgodą stron i mediatora. Wynagrodzenie pełnomocnika każdej ze stron ustala się dowolnie, a następnie wystawia się weksel za jego udział w całym

⁶⁸ Proces przeprowadzania egzaminów dla kandydatów na mediatorów został szerzej opisany: *Mediacje w państwach UE. Grecja*, https://e-justice.europa.eu/64/PL/mediation_in_eu_countries?-GREECE&init=true&member=1 [dostęp: 30.12.2021].

⁶⁹ W tym podrozdziale dokonano analizy przepisów ustawy Nr 4640/2019. Autor zwrócił szczególną uwagę na przepisy normujące sposób przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.

postępowaniu mediacyjnym, jednak czynność ta musi być zgodna z przepisami Kodeksu etyki prawniczej. W przypadku spraw należących do właściwości Sądu Rejonowego (*eirinodikeia*) opłata wynosi 60 euro, w przypadku Sądu Pierwszej Instancji w jednoosobowym składzie (*protodikeio*) – 100 euro, natomiast w przypadku Sądu Pierwszej Instancji orzekającym w kilkusobowym składzie – 150 euro. Kwoty te są ustalane przez Ministra Sprawiedliwości.

Mediator, zgodnie z art. 5 ust. 2 greckiej ustawy mediacyjnej, jest wyznaczany przez strony lub przez wybraną przez obydwie strony postępowania (wspólnie) osobę trzecią lub także przez ośrodki mediacyjne. Zasadą jest wybranie jednego mediatora, chyba że strony wyrażą chęć przeprowadzenia komediacji⁷⁰. Czas oraz miejsce mediacji są ustalane przez mediatora w porozumieniu ze stronami. W przypadku zaistnienia sytuacji, kiedy strony lub mediator – z różnych przyczyn – nie mogą pojawić się fizycznie na pierwszym spotkaniu mediacyjnym, ustawodawca grecki przewidział możliwość przeprowadzania mediacji w formie wideokonferencji za pomocą środków teleinformatycznych. Mediator może komunikować się ze stronami postępowania zarówno na osobności, jak i wspólnie podczas sesji mediacyjnych. Warto jednak wskazać na fakt, że wszelkie uzyskane przez mediatora informacje od jednej strony postępowania nie mogą zostać ujawnione – bez jej zgody – drugiej ze stron. Nawiązuje to do jednej z podstawowych zasad mediacji, o której była mowa wcześniej – zasady poufności.

Oprócz zakazu ujawniania uzyskanych informacji ustawodawca w art. 5 greckiej ustawy mediacyjnej wskazuje, że co do zasady nie są sporządzane protokoły z przebiegu mediacji, chyba że strony postanowią inaczej. Mediator przeprowadza postępowanie tak, aby w żaden sposób nie została naruszona jego poufność. Dlatego też przed rozpoczęciem pierwszej sesji mediacyjnej wszyscy uczestnicy zobowiązują się do przestrzegania zasady poufności mediacji, tj. że nic, co zostanie ujawnione podczas tego postępowania, nie będzie mogło zostać wykorzystane w jakikolwiek sposób przed organami jurysdykcyjnymi przez którąkolwiek ze stron. Zasada poufności dotyczy również osób trzecich uczestniczących w postępowaniu mediacyjnym. Ponadto grecki ustawodawca umożliwił stronom wzajemne zobowiązanie się do zachowania poufności treści zawartego porozumienia, które zostało zawarte przed mediatorem, chyba że jego ujawnienie jest niezbędne na podstawie odrębnych przepisów lub wymaga tego porządek publiczny.

W przypadku kiedy strony postępowania mediacyjnego nie dojdą do porozumienia, spór zostaje skierowany na drogę sądową lub arbitrażową. W treści art. 5

⁷⁰ Komediacje to mediacje, które prowadzi para mediatorów. To specyficznie ustrukturyzowana praca powstałego zespołu mediatorów pozwalająca na zniwelowanie ewentualnych trudności, które wywodzą się z obiektywnych uwarunkowań natury komunikacyjnej lub też społecznej i współtowarzyszą konfliktowi. Szerzej zob. M. Tabernacka, *Komediacje*, [w:] M. Cetera, M. Tabernacka, *Leksykon mediacji*, Warszawa 2023, s. 104.

ust. 6 greckiej ustawy mediacyjnej zastrzeżono, że uczestnicy tegoż postępowania nie mogą być przesłuchiwanymi w charakterze świadków podczas postępowania sądowego. Ponadto zakazuje się przytaczania dowodów, dyskusji, oświadczeń lub propozycji, które wynikły z przeprowadzonych mediacji. Grecki ustawodawca wprowadził jednak wyjątki od powyższej zasady, chociażby w sytuacjach, w których uznaje się za konieczne przedstawienie przebiegu mediacji celem zapewnienia ochrony nieletnich lub uniknięcia ryzyka naruszenia integralności fizycznej i psychicznej danej osoby. Warto zaznaczyć, że podczas postępowania mediacyjnego – także sądowego – mediator wykonując swoje obowiązki, ponosi odpowiedzialność cywilną wyłącznie w przypadku udowodnienia oszustwa.

MEDIACJE OBLIGATORYJNE

Przechodząc do drugiego rodzaju mediacji – obligatoryjnej – należy wstępnie wykazać, w jakich obszarach ona występuje. Grecki ustawodawca w art. 6 ust. 1 wskazuje, że obowiązkowi temu podlegają wyłącznie spory cywilne i handlowe. Jednakże, jak zostanie to później wykazane, są również obszary w którym mediacje w sprawach tego wymagających odbywają się w prawie rodzinnym, upadłościowym czy bankowym. Warunkiem *sine qua non* jest, aby obie strony w pełni dysponowały przedmiotem sporu. Ustawa rozróżnia powyższe spory na następujące trzy kategorie. Do pierwszej kategorii zalicza się spory rodzinne, do drugiej – spory należące do właściwości Sądu Pierwszej Instancji w składzie jednoosobowym, jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 30 000 euro, oraz spory należące do właściwości Sądu Pierwszej Instancji w składzie wieloosobowym zgodnie z przepisami greckiego Kodeksu postępowania cywilnego⁷¹, trzeciej – spory, dla których w pisemnej umowie zawartej między stronami przewidziana jest klauzula mediacyjna. Podczas postępowania mediacyjnego w powyższych trzech kategoriach obowiązkowo sporządzany jest protokół tzw. wstępnej sesji mediacyjnej.

Ustawodawca zwolnił z obowiązku uczestniczenia we wstępnej sesji mediacyjnej takie strony jak: państwo, władze lokalne (samorządowe), organy administracji publicznej oraz spółki akcyjne, u których występuje spór z inną stroną. Na koniec należy podkreślić, że strony odwołując się do mediacji sądowej, nie są zwalniane z obowiązku przeprowadzenia wspomnianej sesji mediacyjnej.

Ponadto ustawodawca chcąc usprawnić system przeprowadzania mediacji, wprowadził procedurę wyznaczania mediatora w przypadku, kiedy strony nie wybiorą wspólnie mediatora. W takiej sytuacji zgodnie z treścią art. 7 ust. 2 greckiej ustawy mediacyjnej strona chcąc uczestniczyć w mediacjach składa wniosek do Centralnego Komitetu Mediacyjnego celem wyznaczenia mediatora. Wybór ten od-

⁷¹ Ustawa z dnia 24 października 1985 r. – Kodeks postępowania cywilnego (FEK A' 182/24.10.1985).

bywa się pod nadzorem wnioskodawcy i na podstawie rodzaju sprawy. Wyznaczenia dokonuje się na podstawie kolejności zgłoszeń według numeru porządkowego specjalnego rejestru mediatorów. Po wyznaczeniu mediatora przez Centralną Komisję Mediacyjną jest on zobowiązany w terminie trzech dni złożyć oświadczenie, że akceptuje jego powołanie do wylosowanej przez system sprawy. W przypadku bezskutecznego upływu wspomnianego terminu uznaje się, że mediator nie przyjął wyznaczenia. W takim przypadku wybiera się następnego w kolejności mediatora z wspomnianego rejestru.

Po wyznaczeniu mediatora do sprawy, wnioskodawca składa mediatorowi wniosek o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego. W treści wniosku zawiera się dane obu stron i przedmiot sporu. Po zapoznaniu się z aktami sporu mediator kontaktuje się ze stronami celem ustalenia miejsca i terminu przeprowadzenia obowiązkowej wstępnej sesji mediacyjnej⁷². Mediator w tym przypadku musi wyczerpać wszelkie możliwości kontaktowania się ze stronami. Jeżeli nie dojdzie do porozumienia między stronami odnośnie do wyboru miejsca i terminu mediacji, dokonuje tego mediator. Co najmniej pięć dni przed obowiązkową wstępną sesją mediacyjną mediator przekazuje stronom wszelkie niezbędne informacje na piśmie listem poleconym lub drogą elektroniczną za potwierdzeniem ich odbioru. Kosztami związanymi z powiadomieniem stron obciąża się pozwanego. Są one zasądzone jako koszty w przypadku późniejszego przekazania sprawy do postępowania sądowego⁷³.

Obowiązkowa wstępna sesja mediacyjna odbywa się nie później niż na 20 dni od dnia następującego po dniu, w którym strona wnioskująca skierowała do mediatora wniosek o wszczęcie postępowania mediacyjnego⁷⁴. Jeżeli któraś ze stron nie może się stawić na pierwszym spotkaniu mediacyjnym – co też będzie rzetelnie udokumentowane i usprawiedliwione, termin ten przedłuża się do 30 dni. Sesja ta odbywa się w poufności, co oznacza, że nie sporządza się protokołów z jej przebiegu. Mediator sporządza wyłącznie obowiązkowy protokół przeprowadzenia obowiązkowej wstępnej sesji mediacyjnej, którą podpisują strony sporu i mediator⁷⁵. Protokół ten składany jest jako załącznik do pozwu, którą jedna ze stron może wnieść do sądu pod rygorem niedopuszczalności sprawy. Treść protokołu zawiera informacje dotyczące sposobu powiadomienia stron o wstępnej sesji mediacyjnej oraz obecności stron na niej.

Ustawodawca chcąc mieć gwarancję, że obowiązkowe wstępne sesje mediacyjne będą się odbywały, wprowadził kary pieniężne dla strony, która w sposób nieusprawiedliwiony była nieobecna na spotkaniu. Sąd rozpatrujący spór może nałożyć na tą stronę grzywnę w wysokości nie niższej niż 100 euro oraz nie wyższej niż 500 euro,

⁷² Zob. art. 7 ust. 2 *in medio* oraz ust. 3 *ab initio*.

⁷³ Zob. art. 7 ust. 2 *in fine*.

⁷⁴ Zob. art. 7 ust. 3 greckiej ustawy mediacyjnej.

⁷⁵ Zob. art. 7 ust. 4 greckiej ustawy mediacyjnej.

biorąc pod uwagę ogólne zachowanie strony oraz powody jej niestawienia⁷⁶. Orzeczenie o zasądzeniu wobec strony kary grzywny jest niezaskarżalne.

Jeżeli strony zdecydują się na kontynuowanie mediacji z tym samym mediatorem lub też wybiorą innego, sporządza się stosowne oświadczenie, w którym strony wyrażają zgodę na poddanie sporu mediacji. Od tego momentu stosuje się procedurę mediacji fakultatywnych. Powinna ona zostać zakończona w ciągu 40 dni od momentu upływu terminu 20 lub 30 dni, o których była mowa wyżej. Strony mają możliwość wyrażenia zgody na przedłużenie czterdziestodniowego okresu. Ustawodawca wyłączył okres od 1 do 31 sierpnia od powyższych terminów.

Na koniec należy podkreślić, że ustawodawca w art. 31 ustawy Nr 4640/2019 uwzględnił stosowanie przepisów dotyczących nieodpłatnej pomocy prawnej dla obywateli, których miesięczny dochód nie przekracza ustalonej ustawowo granicy dochodowej. W tym przypadku koszty są pokrywane przez Skarb Państwa. Strony zainteresowane skorzystaniem z takiej pomocy są zobowiązane do złożenia wszelkich niezbędnych dokumentów celem wyliczenia dochodu miesięcznego, na podstawie odrębnej procedury, którą ogłasza Minister Finansów we współpracy z Ministrem Sprawiedliwości.

WYBRANE OBSZARY STOSOWANIA MEDIACJI W PRAWIE GRECKIM

Prawo rodzinne

Mediacje rodzinne jako forma alternatywnego rozwiązywania sporów są metodą rozwiązywania sporów między członkami rodziny poprzez proces, który ma na celu osiągnięcie porozumienia po negocjacjach nad kwestiami ich dzielącymi przy pomocy mediatora⁷⁷. Co do zasady mediacje rodzinne mogą dotyczyć każdego rodzaju konfliktu między członkami rodziny, np. w sprawie alimentów, relacji między rodzicami a dziećmi, praw dziadków do kontaktu z wnukami, kwestii adopcji lub macierzyństwa zastępczego⁷⁸. Grecki ustawodawca może jednak nałożyć obowiązek przeprowadzenia wstępnej sesji mediacyjnej w wyszczególnionych sytuacjach rodzinnych.

Warto natomiast *prima facie* spojrzeć na kilka regulacji na poziomie europejskim, które miały istotne znaczenie przy wprowadzaniu obowiązkowego postępowania

⁷⁶ Zob. art. 7 ust. 6 greckiej ustawy mediacyjnej.

⁷⁷ Ch. Poullos, *Family Mediation*, [w:] *Problems and Aspects of Mediation*, Ed. A. Kaissis, Thessaloniki 2014, s. 129 i n.

⁷⁸ M. Infantino, *Family Mediation. A Comparative Survey*, [w:] *Mediation in Europe at the Cross-Road of Different Legal Cultures*, Ed. A. Miranda, Rzym 2014, s. 184.

mediacyjnego do prawa rodzinnego. Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci⁷⁹ w art. 13 stanowi, że w celu zapobiegania sporom i konieczności ich rozstrzygnięcia oraz unikania wszczynania postępowań przed organami sądowymi dotyczących dzieci Państwa-Strony powinny popierać wprowadzanie mediacji oraz innych form rozstrzygnięcia sporów, a także korzystanie z tych metod w celu doprowadzenia do ugody we właściwych rodzajach spraw, określonych przez strony. W świetle tego przepisu mediacje powinny być możliwie niezależne od interwencji organów wymiaru sprawiedliwości. Mediacje powinny być dostępne dla stron konfliktu zarówno na początku, jak i w trakcie postępowania sądowego. W każdym przypadku porozumienie wynikające z mediacji powinno mieć na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb, uwzględniając przy tym najlepiej rozumiany interes i dobro dziecka⁸⁰.

Szczególne znaczenie ma również Rekomendacja Nr R (98) 1 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich na temat mediacji rodzinnej oraz Memorandum Wyjaśniające⁸¹. Dokument ten jako pierwszy określił główne kierunki i podstawowe zasady dotyczące mediacji rodzinnej.

Mediacje rodzinne najczęściej są stosowane po konfliktach powstałych w wyniku separacji lub rozvodu. Warto podkreślić, że zastosowanie w takich przypadkach mediacji stanowi jedno z lepszych rozwiązań dla stron konfliktu, bowiem zapewnia się im poufność oraz elastyczność względem czasu i procedury mediacyjnej. Po wyrażeniu przez strony zgody na zastosowanie mediacji zostaje wybrany mediator z rejestru dedykowanemu sprawom rodzinnym.

Ustawa Nr 4640/2019 wprowadziła istotny przełom w możliwości pozasądowego rozwiązywania sporów rodzinnych drogą mediacji. Od 15 stycznia 2020 roku wprowadzono obowiązek informowania stron konfliktu rodzinnego, w jaki sposób mogą rozwiązać swoje problemy i dojść do porozumienia bez kierowania sprawy do sądu. Tego rodzaju informacje są przekazywane przez akredytowanego mediatora wybranego przez same strony lub za pośrednictwem ich prawników, w ramach sesji, w czasie i miejscu ustalonym drogą porozumienia stron z mediatorem.

Celem wstępnej sesji informacyjnej, przed rozpoczęciem procesu sądowego, jest dostarczenie zainteresowanym stronom wszelkiego rodzaju niezbędnych informacji na temat możliwości pozasądowego rozwiązania sporu w drodze postępowania mediacyjnego. Po uzyskaniu tychże informacji na wstępnej sesji mediacyjnej strony wspólnie zdecydują, czy chcą kontynuować sesję lub też obrać drogę sądowego rozstrzygnięcia sporu.

⁷⁹ Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci, sporządzona w Strasburgu 25.01.1996 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 107, poz. 1128).

⁸⁰ S.L. Stadniczeńko, *Konwencja o prawach dziecka. Wybór zagadnień (artykuły i komentarze)*, Warszawa 2015, s. 11.

⁸¹ Rekomendacja została przyjęta przez Komitet Ministrów 21.01.1998 r. na 616. spotkaniu wiceministrów.

Warto w tym miejscu podkreślić, że ustawodawca dokonał pewnego rodzaju ukłonu w kierunku stron konfliktu rodzinnego, bowiem dał im prawo wyboru, by uniknąć długotrwałej, kosztownej i męczącej psychicznie batalii sądowej, która upublicznia osobiste i finansowe problemy rodziny, a dodatkowo może zaostrzyć konflikt między jej członkami. Taki rezultat może nieść za sobą negatywne lub wręcz katastrofalne skutki dla dzieci.

Procedura przeprowadzenia wstępnej sesji mediacyjnej dla rodzin jest dosyć podobna do zwykłej sesji, zawartej w treści art. 5 ustawy mediacyjnej. Sesja ta odbywa się w miejscu neutralnym dla stron. W przypadku kiedy strony sporu nie życzą sobie spotykać się razem w tym samym pomieszczeniu na wstępnej sesji ze względu na ich szczególnie napięte stosunki, mediator może przeprowadzić osobne sesje dla każdej ze stron. Poufny charakter wstępnej sesji mediacyjnej oznacza, że w przypadku kiedy w jej trakcie dojdzie do wymiany informacji, złożenia oświadczeń, propozycji, kontrpropozycji, które są istotne dla sprawy rodzinnej, nie mogą zostać one ujawnione ani powoływane w przyszłym postępowaniu sądowym pomiędzy stronami. Każda ze stron jest zobowiązana do dochowania poufności sesji mediacyjnej, stąd obowiązek podpisania przez każdą ze stron oświadczenia o jej dochowaniu. Dodatkowo w trakcie pierwszego spotkania z mediatorem nie sporządza się protokołu przebiegu sesji.

Koszty związane ze wstępną sesją mediacyjną są ustalane przez mediatora i strony. Jak wynika z treści art. 18 ust. 2 ustawy Nr 4640/2019, opłata ta nie może być niższa niż 50 euro. Jeżeli po otrzymaniu wszelkich informacji strony wybiorą procedurę mediacji, przystępują one do niej z tym samym mediatorem, w określonym dniu oraz w terminach wyznaczonych na podstawie prawa. Jeżeli natomiast strony nie zdecydują się na kontynuowanie mediacji, sporządza się protokół podpisany przez wszystkie osoby uczestniczące we wstępnej sesji mediacyjnej, a następnie składa się go we właściwym sądzie celem rozpoczęcia lub kontynuowania postępowania sądowego, co wynika z art. 7 ust. 7 ustawy mediacyjnej.

W tym miejscu należy podkreślić, że jeżeli jedna ze stron, która została prawidłowo poinformowana o wstępnej sesji mediacyjnej oraz na nią wezwana, nie stawia się na niej, sprawa jest kierowana do sądu z konieczności. Sąd w tym przypadku może nałożyć na nieobecną stronę grzywnę w wysokości co najmniej 100 euro. Nie wszystkie spory rodzinne podlegają obowiązkowi odbycia wstępnej sesji mediacyjnej. Obligatoryjność tejże sesji występuje w przypadku sporów dotyczących opieki nad dziećmi, miejsca zamieszkania dzieci, komunikacji dzieci z rodzicem, który z nimi nie mieszka, jak również z innymi członkami rodziny, utrzymania dzieci, życia codziennego dzieci i udziału w nim rodziców, korzystania z domu rodzinnego, utrzymania współmałżonka lub partnera, podziału majątku małżonków, a w szczególności nieruchomości, ruchomości i regulacji wszelkich stosunków finansowych między nimi.

Prawo upadłościowe i restrukturyzacyjne

Na początku 2023 roku została wprowadzona nowelizacja do ustawy z dnia 27 października 2020 roku o regulacji zadłużeń wraz z innymi zmianami (Nr 4738/2020) regulująca obligatoryjną mediację w przypadku dłużników. Na podstawie obecnych ram prawnych mediacja jest przewidziana jako możliwość, a nie jako obligatoryjna czynność stanowiąca preludium postępowania sądowego.

Ustawa przewiduje w szczególności, że dłużnicy mogą zwrócić się do mediatora, który zobowiązuje się uczestniczyć we wszystkich negocjacjach między wierzycielami a dłużnikiem jako niezależny pośrednik i przyczyni się do znalezienia realnego rozwiązania zadłużenia. W szczególności, po złożeniu przez dłużnika wniosku na platformie mechanizmu pozasądowego rozwiązywania sporów instytucje finansowe (tj. banki i przedsiębiorstwa zarządzające) mogą złożyć propozycję spłaty zadłużenia. Dłużnik ma prawo negocjować propozycję wierzycieli i w ciągu dziesięciu dni kalendarzowych może złożyć wniosek o mediację. Jeśli większość instytucji finansowych zgodzi się co do wartości odpowiednich roszczeń, mediacja jest następnie wszczynana zgodnie z procedurami określonymi w ustawie Nr 4640/2019 i trwa 30 dni.

Jeśli w tym okresie dojdzie do podpisania umowy restrukturyzacyjnej między wierzycielami a dłużnikiem, proces uznaje się za zakończony. Jeżeli powyższy termin upłynie w bezczynności, a podpisanie umowy restrukturyzacyjnej pomiędzy wierzycielami a dłużnikiem nie nastąpi, wówczas procedurę uznaje się za zakończoną, bez możliwości jej przedłużenia lub wznowienia.

Podobnie w procesie restrukturyzacji i postępowaniu likwidacyjnym po przedłożeniu raportu biegłego wybranego przez strony postępowania dłużnik w porozumieniu z większością instytucji finansowych może skorzystać z mediacji.

WNIOSKI

Mediacje w Grecji mają dwojaki charakter: są fakultatywne lub obligatoryjne. Mimo faktu, że grecki ustawodawca nałożył na większość spraw prywatnych warunek proceduralny w postaci przeprowadzenia wstępnej sesji mediacyjnej budzi liczne zastrzeżenia i obawy. Należy jednak pamiętać, że mediacja stanowi niewiążącą prywatną procedurę, która ma na celu rozwiązanie sporu. Jeżeli strony postępowania nie osiągną porozumienia dzięki mediacji, wówczas posiadają one niezbywalne prawo do dochodzenia roszczeń na drodze sądowej.

Historia ewolucji instytucji mediacji wykazała, że – tak jak w większości państw – była ona wprowadzana z wątpliwością co do jej skuteczności. W Grecji podjęto dwukrotnie próbę jej wdrożenia do postępowania cywilnego. Za pierwszym razem nie udało się wprowadzić do życia regulacji wynikających z ustawy Nr 3898/2010, albowiem nie została ona zaakceptowana przez społeczeństwo i środowisko prawnicze.

Była ona wówczas traktowana wyłącznie jako deklaracja istnienia alternatywnej formy rozwiązania sporu. Mimo wszystko strony wybierały proces sądowy zamiast niej.

Ustawa Nr 4640/2019 stanowi nowy początek dla postępowania mediacyjnego. Jest ono chronione wartościami tejże ustawy w zakresie wykonalności ugód, przedawnienia, zawieszania terminów, kwalifikacji mediatorów, zasady neutralności, bezstronności i poufności, ogólnej procedury mediacji⁸². Mimo wszystko Republika Grecji jako członek Unii Europejskiej, która opiera się na takich zasadach jak demokracja, równość, wolność i sprawiedliwość, nie powinna nacechowywać instytucji mediacji mianem kosztownej i daremnej przeszkody. Mając odgórnie takie założenie, można się spodziewać, że wszczęte postępowanie mediacyjne zakończy się niepowodzeniem. Obligatoryjna forma stosowania mediacji daje stronom gwarancję rozwiązania sporu drogą mediacji, a także stanowi wystarczającą podstawę do jej stosowania i rozpowszechniania w greckim systemie prawa.

Warto ponadto stwierdzić, że w ciągu 5 lat od wejścia w życie ustawy Nr 4640/2019 grecki ustawodawca zaczął sukcesywnie wprowadzać instytucję mediacji do tych gałęzi prawa, w których zastosowanie mediacji jest uzasadnione. Najpierw wprowadzono postępowanie mediacyjne do wybranych spraw w ramach prawa rodzinnego, a następnie do prawa restrukturyzacyjnego czy też upadłościowego. Ponadto mówi się o wdrożeniu obligatoryjnych mediacji także do prawa bankowego w sprawach dotyczących umów kredytu.

Nie można twierdzić, że mediacja jest zamiennikiem sądowego wymiaru sprawiedliwości. Opiera się ona na systemie prawnym, aczkolwiek nie stanowi konkurencyjnej instytucji. Ponadto nie może ona zastąpić roli powszechnego wymiaru sprawiedliwości, jakim są sądy. Poprzez fakt, że mediacja przyczynia się do wymierzenia sprawiedliwości, podobnie jak pozostałe alternatywne formy rozwiązywania sporów, to należy ją traktować wyłącznie jako uzupełnienie systemu sądownictwa.

Na koniec należy wskazać, że nie będzie przesadą, jeżeli mediację określi się mianem kultury i cywilizacji danego państwa. Należy ją wyłącznie utrwalić w świadomości obywateli. Aczkolwiek potrzebne są do tego szersze zmiany ram prawnych regulujących instytucję mediacji. Wyłącznie mediacja świadomie pojmowana przez strony sporu będzie przez nie wykorzystywana jako wiarygodny proces rozwiązywania sporów, a następnie przyniesie ona pożądane rezultaty.

⁸² S. Biały, *op. cit.*, s. 15.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Abramson H.I., *Mediation Representation: Advocating in a Problem-Solving Process*, NITA 2004.
- Białecki M., *Mediacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.
- Biały S., *Obligatoryjny charakter mediacji z perspektywy greckiego ustawodawstwa*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2022, nr 1.
- Bieliński A., *Prawo do sądu a alternatywne metody rozwiązywania sporów ze szczególnym uwzględnieniem mediacji*, [w:] *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Wrocław 2015.
- Bieńkowska E., *Mediacja w polskim prawie karnym*, „Przegląd Prawa Karnego” 1998, nr 18.
- Błaszczak Ł., *Mediacja a inne alternatywne formy rozwiązywania sporów (wybrane zagadnienia)*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2012, nr 2.
- Delouka-Inglessi C., *Mediation in Greece. A New Approach in the Delivery of Civil Justice*, [w:] *Mediation in Europe at the Cross-Road of Different Legal Cultures*, Ed. A. Miranda, Rzym 2014.
- Dubisz S., *Uniwersalny słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2008.
- Ereciński T., *Komentarz do Art. 183(1)*, [w:] P. Grzegorzczak, J. Gudowski, K. Markiewicz, M. Walaśnik, K. Weitz, T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, LEX/el. 2022.
- Ereciński T., *Komentarz do Art. 183(3)*, [w:] P. Grzegorzczak, J. Gudowski, K. Markiewicz, M. Walaśnik, K. Weitz, T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, LEX/el. 2022.
- Gajda-Roszczyńska K., *Pojęcie mediacji. Mediacja w sprawach o ochronę indywidualnych interesów konsumentów*, [w:] K. Gajda-Roszczyńska, *Sprawy o ochronę indywidualnych interesów konsumentów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.
- Gmurzyńska E., Morek R. (red.), *Mediacje. Teoria i praktyka*, Warszawa 2014.
- Gójska A. (red.), *Mediacje rodzinne*, Warszawa 2014.
- Gójska H., Huryn V., *Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów*, Warszawa 2007.
- Infantino M., *Family Mediation. A Comparative Survey*, [w:] *Mediation in Europe at the Cross-Road of Different Legal Cultures*, Ed. A. Miranda, Rzym 2014.
- Kalantzi A.Ch., *The New Greek Mediation Law No 4640/2019: an Overview of the New Provisions and a Comparison with the Previous Legal Regime in Greece*, Thessaloniki 2020.
- Kalisz A., Prokop-Perzyńska E., *Mediacja w sprawach cywilnych w prawie polskim i europejskim*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010, nr 11.
- Kalisz A., Zienkiewicz A., *Mediacja w sprawach gospodarczych jako narzędzie wspierające sukces w biznesie*, Warszawa 2020.
- Kobielska K., *Neutralność mediatora*, [w:] *Leksykon mediacji*, red. M. Cetera, M. Tabernacka, Warszawa 2023.
- Kobielska K., *Poufność mediacji*, [w:] *Leksykon mediacji*, red. M. Cetera, M. Tabernacka, Warszawa 2023.
- Kolańczyk K., *Prawo rzymskie*, Warszawa 1999.
- Maciejewski T., *Historia powszechna ustroju i prawa*, Warszawa 2007.
- Moore Ch.W., *Mediacje, praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Warszawa 2009.
- Morawski L., *Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian*, Warszawa 2003.
- Morawski L., *Proces sądowy a instytucje alternatywne (na przykładzie sporów cywilnych)*, „Państwo i Prawo” 1993, z. 1.
- Morek R., *Wprowadzenie*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009.

- Mucha J., *Alternatywne metody rozwiązywania sporów konsumenckich w prawie unijnym – nowe rozwiązania prawne* (dyrektywa 2013/11/UE w sprawie ADR oraz rozporządzenie nr 524/2013 w sprawie ODR), „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2014, nr 4.
- Myślińska M., *Mediator w polskim porządku prawnym*, Warszawa 2018.
- Olaś A., *Istota mediacji i umowy o mediację w polskim prawie procesowym cywilnym na tle prawa europejskiego i międzynarodowego*, [w:] *Honeste procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu*, red. A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński, LEX 2018.
- Poullos Ch., *Family mediation*, [w:] *Problems and Aspects of Mediation*, Ed. A. Kaissis, Thessaloniki 2014.
- Rogula C., *Mediacja w prawie międzynarodowym i Unii Europejskiej*, [w:] *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021, LEX/el.
- Rogula C., *Przegląd prawa Unii Europejskiej pod kątem mediacji*, [w:] *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, red. C. Rogula, A. Zemke-Górecka, Warszawa 2021, LEX/el.
- Stadniczenko S.L., *Konwencja o prawach dziecka. Wybór zagadnień (artykuły i komentarze)*, Warszawa 2015.
- Stempel J.W., *The Inevitability of the Eclectic: Liberating ADR from Ideology*, „Journal of Dispute Resolution” 2000, no. 247.
- Święcicka-Wystrychowska P. (red.), *Prawo rzymskie. Repetytorium*, Kraków 2004.
- Tabernacka M., *Komediacje*, [w:] *Leksykon mediacji*, red. M. Cetera, M. Tabernacka, Warszawa 2023.
- Tabernacka M., *Mediacje i negocjacje w sferze publicznej*, Warszawa 2018.
- Tsogka E., *The Institution of Mediation as a Mean of Resolution of Commercial Disputes*, Ateny 2020.
- Waszkiewicz P., *Zasady mediacji*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2018.
- Włodyka S., *Ustrój organów ochrony prawnej*, Warszawa 1975.

Akty prawne

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. UE. L. z 2008 r. Nr 136, str. 3 ze zm.).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (dyrektywa w sprawie ADR w sporach konsumenckich) (Dz.U. UE. L. z 2013 r. Nr 165).
- Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci, sporządzona w Strasburgu 25.01.1996 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 107, poz. 1128).
- Konstytucja Grecji z 9.06.1975 r., http://biblioteka.sejm.gov.pl/wpcontent/uploads/2015/10/-Grecja_pol_010711.pdf [dostęp: 5.06.2024].
- Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych sporządzona w Nowym Jorku dnia 10 czerwca 1958 r. (Dz.U. z 1962 r. Nr 9, poz. 41).
- Konwencja ONZ o międzynarodowych ugodach zawartych w mediacji (*United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation*), przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne 20.12.2018 r.
- Mediacje w państwach UE. Grecja*, https://e-justice.europa.eu/64/PL/mediation_in_eu_countries?-GREECE&init=true&member=1 [dostęp: 30.12.2021].
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1150 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie propagowania sprawiedliwości i przejrzystości dla użytkowników biznesowych korzystających z usług pośrednictwa internetowego (Dz.U. UE. L. z 2019 r. Nr 186).

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 524/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie internetowego systemu rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (rozporządzenie w sprawie ODR w sporach konsumenckich) (Dz.U. UE. L. z 2013 r. Nr 165).
- Ustawa modelowa UNCITRAL o międzynarodowym arbitrażu handlowym. Komisja ONZ ds. prawa handlu międzynarodowego. Dwudziesta pierwsza sesja, Nowy Jork, 11–12.04.1988 r.
- Ustawa o mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, Nr 3898/2010 (FEK A'211/16.12.120).
- Ustawa z dnia 24 października 1985 r. – Kodeks postępowania cywilnego (FEK A' 182/24.10.1985).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1233).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r. poz. 17 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 37 ze zm.).
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 632).
- Ustawa z dnia 13 lutego 2018 r. o ratyfikacji umowy handlowej między Unią Europejską a jej państwami członkowskimi, Kolumbii i Peru wraz z załącznikami Nr 4518/2018 (FEK A' 23/13.02.2018).
- Uzasadnienie do projektu ustawy Mediacja w sprawach cywilnych i handlowych – dalsza harmonizacja ustawodawstwa greckiego z przepisami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z 21.05.2008 r., <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/d-diamisolavisi-eis.pdf> [dostęp: 30.12.2021].

ABSTRACT

The purpose of this research paper is to discuss the institution of mediation in Greek law. A historical-legal, dogmatic-legal and legal-comparative analysis has been made regarding the institution of mediation. Acts of international, EU and Greek law that regulate mediation proceedings in their provisions have been analysed. The next part of the article describes the basic principles that determine the course of mediation. These are voluntariness, confidentiality, impartiality and neutrality of the mediator. The Central Register of Mediators is then described, as well as the methods of selecting a mediator for a given dispute. The course of optional and mandatory mediation proceedings was also described. Finally, selected areas of the application of mediation in Greek law were presented. The focus was primarily on family law, as well as restructuring and insolvency law.

Keywords: mediation; Greece Republic; family mediation; mediation in civil matters; mediator; litigation; restructuring and bankruptcy law